

3.3. Tachografy cyfrowe

Aktualnie tachografy cyfrowe są dominującą kategorią urządzeń wykorzystywanych do rejestracji czasu pracy kierowców. W użyciu można spotkać urządzenia cyfrowe I generacji oraz tachografy inteligentne. Tachografy cyfrowe w stosunku do tachografów analogowych rejestrują czas pracy w postaci danych cyfrowych. Nie stosuje się w nich wykresówek, jak w urządzeniach analogowych. Zapis aktywności i parametrów pojazdu przechowywany jest wewnątrz pamięci urządzenia oraz w chipie karty kierowcy.

Tachograf cyfrowy przypomina wyglądem radio samochodowe. Na przednim panelu tachografu umieszczony jest wyświetlacz LCD, który wskazuje podstawowe informacje dotyczące aktywności, a także komunikaty tekstowe. Wyświetlacz służy również do obsługi tachografu poprzez umieszczone na przednim panelu przyciski. Ponadto w tachografie cyfrowym zainstalowane jest złącze szeregowo służące do odczytu danych, poprzez specjalne urządzenie, np. czytnik danych oraz drukarka termiczna, podobna do tej instalowanej w kasach fiskalnych, dzięki której kierowca może sporządzić wydruk dotyczący aktywności na którym może dokonać odręcznych zapisów.

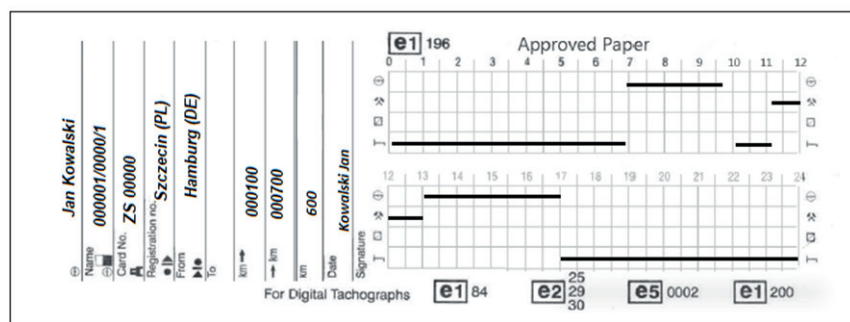
Karta kierowcy stanowi specjalny dokument dla kierowców zawodowych posiadających wymagane uprawnienia. Karty kierowcy są wydawane na wniosek kierowcy przez właściwy organ. W Polsce karty kierowców wydaje Państwowa Wytwórnia Papierów Wartościowych (PWPW). Wyglądem przypomina kartę do bankomatu. Na karcie kierowcy poza zdjęciem i danymi osobistymi użytkownika znajduje się chip elektroniczny, w którym przechowywane są dane o aktywności kierowcy. Okres ważności karty kierowcy wynosi pięć lat. Przed upływem okresu ważności, stosunkowo wcześniej uwzględniając czas niezbędny na wydanie karty, kierowca powinien złożyć wniosek o wydanie nowej karty. Zwykle wystarczającym czasem na złożenie wniosku jest okres 3 miesięcy przed upływem ważności dotychczasowej karty. Po otrzymaniu nowej karty kierowcy poprzednia używana jest do momentu utraty jej ważności, a następnie kierowca rejestruje swój czas przy wykorzystaniu nowej karty. Gdy karta kierowcy utraci ważność jej dalsze użytkowanie będzie niemożliwe, ponieważ tachograf nie zarejestruje danych. Kierowca nie może więc dalej poruszać się pojazdem, jeżeli nie posiada nowej, ważnej karty.

Kierowca może posiadać tylko jedną ważną kartę kierowcy i jest uprawniony do posługiwania się jedynie własną imienną kartą. Kierowca nie może posługiwać się cudzą kartą kierowcy lub taką, która straciła ważność lub

uległa uszkodzeniu. W każdej z wymienionych sytuacji może zostać nałożona kara finansowa. Jak każde urządzenie elektroniczne, karta kierowcy może ulec awarii, uszkodzeniu, zostać zgubiona lub skradziona. Przepisy przewidują pewien schemat postępowania w takiej sytuacji:

1. W przypadku uszkodzenia lub awarii należy zgłosić ten fakt do właściwego organu, który wydał kartę, uzyskując pisemne potwierdzenie. W ramach procedury wydania nowej karty kierowca powinien zwrócić kartę, która uległa awarii.
2. Zagubienie lub kradzież karty powinny być zgłoszone do właściwego organu za pisemnym potwierdzeniem zgłoszenia (np. policji), analogicznie jak w przypadku utraty dokumentów osobistych.
3. W przypadku gdy karta kierowcy została uszkodzona, działa wadliwie, została zagubiona lub skradziona, kierowca może kontynuować jazdę bez karty kierowcy przez maksymalnie 15 dni kalendarzowych lub w dłuższym okresie, jeśli konieczny jest powrót pojazdu do bazy.
4. Podczas okresu 15 dni kierowca sporządza wydruk z tachografu na początek i koniec dziennego okresu aktywności, na którym zobowiązany jest podać swoje dane, numer prawo jazdy oraz oznaczyć wszystkie okresy aktywności (rysunek 39). Należy również posiadać dokument potwierdzający wystąpienie sytuacji, o których mowa powyżej (zaświadczenie wydane przez policję w przypadku utraty dokumentów lub dokument wystawiony przez PWPW po dokonaniu zgłoszenia).

Rysunek 39. Przykład opisu wydruku podczas jazdy, gdy karta kierowcy ulegnie awarii, uszkodzeniu lub zagubieniu

Źródło: opracowanie własne.

Tachografy cyfrowe rejestrują większy zakres paramentów niż urządzenia analogowe. Do podstawowych zapisów, które są rejestrowane w urządzeniach cyfrowych, należą:

- prędkość oraz odległość;
- czynności oraz aktywności kierowcy;
- data, czas włożenia i wyciągnięcia kart;
- dane wprowadzane ręcznie przez kierowcę;
- dane dotyczące kalibracji;
- dane techniczne oraz informacja o awariach i usterkach;
- informacje dotyczące daty i czasu odczytu danych;
- dane na temat blokad firmowych.

Utrata ważności karty, a jazda na wydrukach

Często można spotkać się z błędnym przekonaniem, że w przypadku utraty ważności karty kierowcy można przez 15 dni kalendarzowych poruszać się pojazdem, korzystając z wydruków. Jest to bardzo poważny błąd, ponieważ przepisy nie przewidują takiej możliwości. Utrata ważności karty powoduje, że kierowca nie może kontynuować jazdy, chyba że posiada nową (ważną) kartę. Jeżeli kierowca będzie kontynuował pracę, nie posiadając ważnej karty, na której będzie rejestrował swoją aktywność, służby mogą nałożyć karę, jak w sytuacji, w której nie dokonuje się rejestracji aktywności (tzw. *jazda bez karty*).

Należy więc na bieżąco monitorować ważność karty i stosunkowo wcześniej złożyć wniosek o wydanie nowej karty (przykładowe 3 miesiące przed utratą ważności). Aktualnie wniosek może być złożony w wygodnej formie przez platformę EPUAP (opcja dostępna dla osób posiadających profil zaufany).

Wszystkie dane rejestrowane są w pamięci wewnętrznej urządzenia, a wybrane parametry również na włożonej do tachografu karcie kierowcy. Dane zapisane w tachografie cyfrowym można wydrukować przy pomocy drukarki zainstalowanej w urządzeniu, a także pobrać i wyświetlić w postaci cyfrowej przy pomocy odpowiedniego oprogramowania.

Rejestracja aktywności w urządzeniu cyfrowym dokonywana jest na cyfrowej karcie przypisanej do danego kierowcy, tzw. *karta kierowcy*. Kierowca przed rozpoczęciem dziennego okresu pracy powinien umieścić kartę w tachografie i poczekać, aż zostanie zalogowana w urządzeniu. Jeżeli w pojeździe znajduje

się więcej niż jeden kierowca, ich karty muszą zostać włożone w odpowiednie sloty tachografu.

Tachografy inteligentne

Od 2019 r. w nowych pojazdach montowane są tzw. *tachografy inteligentne*, których zakres zapisu został rozbudowany w stosunku do tachografów cyfrowych pierwszej generacji. Główna zmiana, jaka została wprowadzona w nowych urządzeniach, dotyczy zapisów pozycji pojazdu na podstawie danych z GPS. Tachograf inteligentny rejestruje następujące parametry:

- współrzędne geograficzne początkowego i końcowego dziennego okresu pracy,
- współrzędne geograficzne zapisywane co trzy godziny skumulowanego czasu prowadzenia pojazdu.

Dane dotyczące pozycji zbierane są przy pomocy anteny GNSS zamontowanej na pojeździe. Zapisywanie pozycji pojazdu w głównej mierze ma umożliwić służbom kontrolnym nadzór nad zasadami dostępu do rynku, w tym kontrolę nad wykonywaniem przewozów kabotażowych, a także zasady wprowadzone w Pakiecie mobilności w zakresie powrotu kierowcy raz na cztery tygodnie do bazy operacyjnej przedsiębiorstwa.

Ponadto tachografy inteligentne wyposażone są w antenę DSRC, która umożliwia zdalny odczyt wybranych parametrów przez służby kontrolne celem wyselekcjonowania pojazdów do kontroli, głównie w zakresie manipulacji. Poprzez moduł DSRC służby kontrolne wyposażone w odpowiednie urządzenie odbiorcze mogą pobrać następujące parametry:

- ostatnia próba naruszenia zabezpieczenia urządzenia rejestrującego,
- najdłuższa przerwa w zasilaniu,
- usterki czujników i błędy techniczne,
- prowadzenie pojazdu bez ważnej karty,
- włożenie karty podczas prowadzenia pojazdu,
- dane dotyczące ustawionego w urządzeniu czasu,
- dane dotyczące kalibracji i numer rejestracyjny pojazdu,
- prędkość.

Interfejs DSRC działa na krótkiej odległości i wymaga użycia odpowiedniego urządzenia odbiorczego w pobliżu drogi (ruchomego) lub na stałe zamontowanego na bramownicy. Nowa generacja tachografów zachowuje w ograniczonym zakresie

wstępną kompatybilność z urządzeniami służącymi do odczytu danych. Wymagana może być jednak aktualizacja tych urządzeń celem odczytu danych z urządzenia nowej generacji. Ponadto dotychczasowe karty kierowców są kompatybilne z nowymi urządzeniami. Kierowcy nie mają więc obowiązku wymiany karty na nową, jeżeli korzystają z pojazdu wyposażonego w nową generację tachografów. Od momentu wprowadzenia nowych urządzeń stopniowo wydawane są nowe karty kierowców drugiej generacji, które finalnie zastąpią karty kierowców generacji pierwszej.

Nie wyjmuje się karty kierowcy z urządzenia rejestrującego przed zakończeniem dziennego okresu pracy, chyba że jej wyjęcie jest dopuszczalne w określonych sytuacjach. Karta kierowcy może być wyciągnięta z urządzenia tachografu tylko w przypadku, gdy kierowca oddała się od pojazdu. Kierowca używający tachografu cyfrowego powinien:

- poprawnie korzystać z karty kierowcy;
- obsługiwać przełączniki (selektor), właściwie rejestrując swoje aktywności;
- wprowadzać w tachografie cyfrowym symbole państw, w których rozpoczyna i kończy dzienny okres pracy (nie dotyczy to tachografów inteligentnych);
- wprowadzać w tachografie cyfrowym moment przekroczenia granicy przy pomocy wpisu kraju rozpoczęcia lub zakończenia i rozpoczęcia w zależności od generacji urządzenia;
- sprawdzać na bieżąco, czy urządzenie rejestrujące działa poprawnie;
- sporządzać wydruki i dokonywać manualnych adnotacji w określonych sytuacjach.

Podwożenie innego kierowcy a obowiązek rejestracji aktywności

Przepisy rozporządzenia (UE) nr 165/2014 wskazują, że jeżeli w pojeździe wyposażonym w tachograf cyfrowy znajduje się więcej niż jeden kierowca, kierowcy ci zapewniają, aby ich karty kierowcy zostały włożone w odpowiednie czytniki tachografu. Bardzo często kierowcy podwożą innych kierowców w charakterze pasażerów. Jeżeli drugi kierowca jest pracownikiem danego przedsiębiorstwa, to jego karta powinna bezwzględnie znajdować się w tachografie, niezależnie od tego, czy w danym momencie praca wykonywana jest w załodze kilkuosobowej. W takiej sytuacji ujawnienia braku włożonej karty drugiego kierowcy do tachografu, służby kontrolne mogą nałożyć karę za brak rejestracji aktywności.

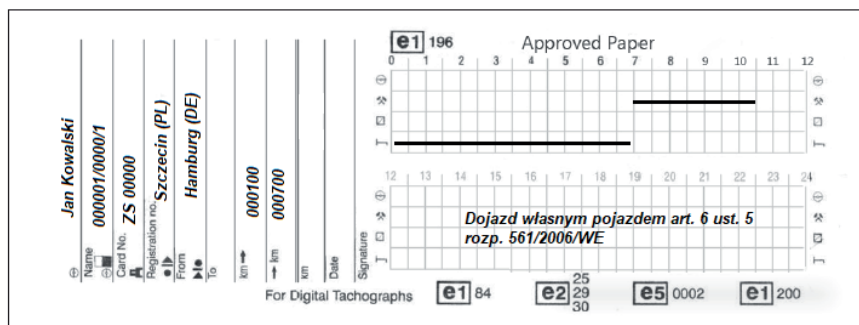
Kierowcy wyposażeni w urządzenia cyfrowe zobowiązani są dokonywać wpisów ręcznych czynności (tzw. *wpisy manualne*), jeżeli w wyniku oddalenia się od pojazdu nie są w stanie używać tachografu zainstalowanego w pojeździe. Sytuacja ta może dotyczyć następujących okresów aktywności:

- odpoczynek wykonywany poza pojazdem (np. w domu lub hotelu),
- dojazd do pojazdu samochodem wyłączonym z przepisów rozporządzenia (WE) nr 561/2006,
- powrót do bazy pojazdem samochodem wyłączonym z przepisów rozporządzenia (WE) nr 561/2006,
- prowadzenie pojazdu wyłączanego z przepisów rozporządzenia (WE) nr 561/2006,
- wykonywanie innych prac na terenie zakładu (np. obsługa czynności magazynowych),
- przemieszczanie się do pojazdu lub powrót do bazy innym środkiem transportu w charakterze pasażera (np. bus, autobus, samolot).

Pakiet mobilności – nowe obowiązki względem wpisów manualnych

Wprowadzone zmiany w ramach Pakietu mobilności podkreślają jeszcze większą wagę wpisów manualnych. Zgodnie z uchwalonymi zmianami kierowca zapisuje jako inną pracę czas spędzony na prowadzeniu pojazdu używanego do działalności zarobkowej nieobjętej zakresem stosowania rozporządzenia nr 561 oraz zapisuje wszelkie okresy gotowości (rysunek 40).

Rysunek 40. Przykład opisu wydruku w przypadku konieczności dojazdu własnym samochodem do pojazdu ciężarowego

Źródło: opracowanie własne.